

Karétiani
Îtun anaaé kéwaraa-yuma
káqo-kaqo-marukaq Karétia-marabaq
mórabi áíkuyo-yubaq Póroma agatáiyé.

¹ kemá Póroma Îtuma timáyíkarai-naqa waayúkama kemmá íma tááyaraabo aboámá Áánûqtuma wemá Îtumma pukáipike itó-umakarainakoma wemá maami-máyáíráqá tááyaraiye.

² ketíbâqawaayuma ketê máe-yute ketáámá maamin-áúbábí keráwáqá Karétiani-marabaq áíkuyo-kayukayopaq miráoro-maaraoro-aimma kéyuwaunatae.

³ ketibotáámá Áánûqtugaraq uyátárai-naqa Îtu Káríqtogaraq yenákátí íráqô-qtataakaraq kaayoné-yátáákáráq keráwáqá tímêtaao.

⁴ Îtu Káríqtoma Áánûqtuma ketibotáái aúyánámmá kéwarena wení aúwaraimma yuwéna ketáái kúmiq-yataapike meyanîq uráiyé. wemá mirá éna íbêqa maa-márábí wái-tai-aaipike keqtaá mamá paábaq tiyuwánénataa mirá-uraiye. ⁵ miráínataa ketáámá Áánûqtun-awiqa aati-aatimá múte yauyónátae. miráuma waíno.

⁶ keráwáqô, miráonaiqtabama kemá iyánáaqa kéune. Îtu Káríqtoni íráqô-qtataapike Áánûqtuma keráwáqá tááyaraimanibo keráwáqá páátákáá wemmá káyuweq káqon-ate-wataama kéitaae.

⁷ miráimanibo káqon-ate-wataama óqa íma wáiyé. ímiye. yaímma-wayukama keráwáqtí túyánámmá mamá táíq kéeta Îtu Káríqtoni átê-wataama mamá waéq nááeq kéoe. ⁸ miráimanibo ketáá

keráwákáq móra átê-wataama timá tímikaanataabi móra Áánûqtuni márûpake kaqtó-nakoma tîna átê-wataagoma minnágogaraq ketáámá naayóbáqá tiráunna átê-wataagoma íma móraiq ínnama minnâ kanaaráq móra-nakoma mirá énama wemá áíta-marupaq puíno. ⁹ naayóbáqá ketáá tiráunnaiq umá keqnáámmá íbêqa kêtunatae. ániibo móra-nakoma átê-wataama timá-timina-waigoma naayóbáqá ítaraanaikaa ímo ínanama min-nákómá áíta-marupaq puíno. ¹⁰ maami-kátááyábámá waayúkama keqtábá yikání íyabiyo? ímiye. Áánûqtuma kákaiqtapoaq maamin-áímmá kêtune. waayúkama keqtábá yikáina-yataariq kéeqa kemá káqo-mayaima mayánúnamanibo Ítu Káríqtoni mayái-náqá íma mánune.

¹¹ máqtemma ketíbâtiwaayuo, kemá arupú umá kétima-timune. maamin-áté-wátáámá keráwáqá naayóbáq timá-tímikaunama móra-nakoma íma mamá pááq uráiyee. ¹² min-áímmá móra-nakopike íma matáune. móra-nakoma íma tiráátiraiye. áraimma ímiye. Ítu Káríqtoma wenamáárîq kemá tiráátiraiye. ¹³ naayóbáqá kemá nôrabi uráunna-aaimma minnâ keráwáqá ítaraane. kemá Ítiráaeo-wayukati monoq-áímmá wakáune. paru-yátáákómá kepímmá íma wáitaq Ítukaq yirummá ámê-kayukama keráwáqá ítaraae. kemá móra-iyakaq maréta áíkuyo-kayukama mamá táíq umáyíkaraune. ¹⁴ ketimatoq áa-yuti aúkáapimma kemá taíbaq-wayukama uyátáreq Ítiráaeo-wayukati yáaimma kéwaraune. kemá ketí títaubikoni máqten-aaimma warámááq akoqnáá kéune.

¹⁵ miráimanibo naayóbáqá ketinóma íma

matíkaraitanama mi-kánááráqá kemmá Áánûqtuma aúyatíkaraine. wení íráqô-qtataapi wení mayaímá mayaíyábá tiwíkaiye. ¹⁶ wemá wenáanikoma kemmá tiráátiraimma minnâ íma Ítíráaeo-wayukamibo Yéqtaaeo-wayukabi átê-wataama mó-tikaae téna tiráátiraine. wemá kemmá tiráátiraimma móra-nakoma íma ítama aónaraunae. ¹⁷ kemmá uyátéta áqa timáyíkarai-kayukayopaq Yérútáárebaqa íma uráunamiye. ímiye. kemá Arébiya-marabaq uráunamiye. ániibo anaaékaqa Tamáátikatibaq uráunamiye. ¹⁸ anaaékaqa kaumo-karítímáátímá yáwitaq Pítaate watáama ténááq Yérútáárebaq utáunamiye. ániibo wetê tiyááka umá móra-titaupaq-kanaama máqe-uraunamiye. ¹⁹ timáyíkarai-kayukama kemá móra íyimonaraune. Yêmitima uyátárai-nakoni ábâkoma wenamáa aónaraune. ²⁰ min-áímmá íbêqa keráwáqtôpaqo agayáunama Áánûqtuma káonaitaq kemá keráwáqá kaaqaarimá íkétimatumune. ²¹ anaaékaqa Tíria-marabaq Tirítia-maragoni pááqya-marupaqa kemá uráunamiye. ²² miráimanibo Yúriabaqa Ítukaq itáíq-itaiq o-káyúkámá ketí tóíkaqa ítimonaraae. ²³ yemá miráuma aamá kéitaane: “naayóbáqá maamin-nákómá tíkamataa uq-téwaimanibo naayóbáqá arummá aména itáíq-itaiq í-yátáákómmá mamá táíq éwai-qtataakoni átê-wataama íbêqa kétima-yimiye.” téta kéitaae. ²⁴ minnâyaba yemá Áánûqtun-awiqa múte yaútaae.

2

¹ kemá tiyááka umá kaayaqté-kaayaqte-karitimaatima maéq anaaékaqa Páánabatite keqnáámmá Yérútáárebaq utáuyane. kemá Tááítatimma awíqmetaa wegáráq utáunatae.

2 Áánûqtuma kemmá tiráátitapoaq uráunae.
 maamin-áté-wátáámá Yéqtaaeo-wayukama
 tiráunama minná kemá Yérútáárebaq anó-kayukama
 Ítuqtaba álkuyikareq yemmá káyiraatune. kemá
 maará téq túyánámmá kéitaune: “maami-máyáímá
 íbêqo mayáunagaraq naayóbáqô matáunagaraqa
 kanaararé tînô?” téq ítama káonaune. 3 Tááítati
 ketê mái-naqa Karíkibake-nare. miráimanibo
 wenaúma karánátaae téta móra-yuyanakaq íma
 makááe. 4 ítáaro. yaímma-wayukama ketáái
 tîbâqawaayuti aúkáapi aúma karánéta aúpáq ya-
 kéberaae. mi-kááqáári-wáyúkámá yemá abu-
 wáyúkábóata abú yamá káonaae. yemá ketáái
 táaimma naayón-ááípíké keqtáá paábaq mamá
 kétiyuwetataa Ítu Káríqtogaraq mamá táíq éta
 Ítíráaeo-wayukati naayón-ámáán-áímmá keqtáá
 mamá yagaroqtánáae téta irááe. 5 ketáámá yemmá
 yíkáiniq íkéunatae. miráitaqtaa átê-wataagoni árain-
 aimma keráwáqtábá kéyaqtoraaunatae. 6 ánibo mórama
 anón-iwiqa wáíye tíya-kayukama ketí átê-wataaraqa
 móra íráqô-qtataaqa íma maqmá arúbaraae. anón-
 iwirabi pááqyan-iwiqo wái-kayukayabama minnáyaba
 paátataare kêtune. Áánûqtuma waayúkaqoni
 áwîqtaba aúyánámmá íma kéitaiye. árainmma
 ímiye. 7 Áánûqtuma Pítaamma Ítíráaeo-wayukabaq
 timákarainiq éna móraiq umá kemmá timátikena
 “Yéqtaaeo-wayukabi átê-wataama mó tiyo” téna
 timátíkaraiye. 8 owé. Áánûqtuma Pítaamma Ítíráaeo-
 wayukabi mayaímá mayaíkáae téna timákaraiye.
 móraiq umá Áánûqtuma akoqnáárake “Yéqtaaeo-
 wayukati aúkáapi mayaímá mayaao” téna kemmá

timátíkaraiye. ⁹ Yêmitigaraq Pítaagaraq Yóáanegaraq anó-kayukagaraq yemá kemmá Áánûqtuma aokariq umá mayaímá tímímma aónaraae. miráitata yemá Páánabatite kekárátámá iyáámma tímikaakarataae. miráomma ketáái awaamépóaqtaa móra-tiyakaq makáunatae. minnâ yemá Ítíráaeo-wayukati aúkáapi mayaímá mayaíyaqtaa ketáámá Yéqtaaeo-wayukati aúkáapi mayaímá mayánúnatae. ¹⁰ kímora-yataaqa keqtaámô itáan-aimma téta maará kéte: “keráwáqá áwáyoq-wayukayaba túyánámmá itéraq yíwáqnaa oro.” téta tirááe. mi-qtátááqtábá kemmá kékikaitaq kemá yíwáqnaa ónááq yokaa uráune.

¹¹ Pítaama Áátiokiq itaq wenaúbáq Pítaama íarutainiq kéiyé téq wemmá timá ámikaune. ¹² naayóbáqá Yêmitima timáyíkáí-kayukama íuraawana Pítaama Yéqtaaeo-abaqawaayute aáwaqa naráiyé. miráimanibo mi-káyúkámô kéyemma yetê ókaraq aáwaqa ínaraiye. miráimanibo yúma kárátaa-kayukati yáaqa ikátaiye. minnâ yúma íkárataa-kayukagaraq yúma kárátaa-kayukama íma yagaroqtamá kémaae. ¹³ tébakaq Ítíráaeo-abaqawaayugaraq Pítaamo iníq kéowana Páánabatigaraqa yeqtaáqa kéikatenaboana kaayaq-yóyáúkáá-káyúkaráá umá ókaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq aáwaqa ínaraae. ¹⁴ kemá yemmá yimónáunama átê-wataaraqa íma arupú umá uréire kéowaq yúraq Pítaamma maará téq timá ámikaune: “emá Ítíráaeo-nakomanibo Yéqtaaeo-nakora uráne. náaraq umáwaq Yéqtaaeo-wayukama mamá Ítíráaeo-wayukati yáaimma waránô?” téq tiráune. ¹⁵ áraíne. ketáámá Ítíráaeo-anna-wayukabike

pááq uráunatae. Yéqtaeao-anna-wayukama kúmiq-wayukabike íma pááq uráunatae. ¹⁶ miráitaqtaa ketáá káonaunatae. Ítiráeao-kayukati ámáan-aimma paá wáráaqtaba móra-nakoma Áánûqtun-aurakaq kateko umá íma mániye. ímibo paá Ítukaq itáíq-itaiq umá arummá aménama Áánûqtun-aurakaq kateko umá mániye. owé. ámáan-aimma paá wáráaqtaba Áánûqtun-aurakaq kateko umá íma mánunatae. ímibo paá Ítuqtaba itáíq-itaiq kéipoaqtaa Áánûqtun-aurakaq kateko umá mánunatae. ¹⁷ miráimanibo ketáámá Ítu Káríqtoq tirummá kámunaboqtaa minnárake Áánûqtuma “kateko-wáyúkáé” tínataama anaaékaqa ketáá miráuma Yéqtaeao-anna-wayukama kúmiq-wayukaraa umá maéqtaa ketáámá ketábátáá aónaraunatae. Ítu Káríqtoma ketáái kúmiq-yataakoma mamá pááq uráiyô? aaqáo. ketáá mirá-tenunataabiyo? áraimma ímiye. ¹⁸ itáaro. keqnáámmá yauwéqma Mótetini ámáan-aimma waránúnô? aaqáo. ímiye. kemá min-ámáán-áímmá waréqa Áánûqtun-aurakaq kateko-náqá íma mánune. min-ámmá íarutainane. ¹⁹ Mótetini ámáan-aikoma kemmá aúwaraimma íma tímikaitapoq yawítítukaune. mútûq-amaan-aimma kemá íma kanaarác wakáune. kemá kúmiq-yataariq onanamá Mótetini ámáan-aikoma téna “puínóne” kétiye. miráitana ámáan-aikoma keqtáá tíkamma képuimanibo Áánûqtuma aúwaraimma kétimitaae. ketí aúpác-áímmá itáaro. minná ²⁰ kaapaq-yátáqá Ítuma ketí kúmiq-yataaqtaba pukáipoaq kemá wetê mibác máqe-uraune. miráitaq kemá Póroma ámáan-aikoqtaba wetê pukuráune.

miráimanibo íbêqa kemá íma máupo Ítu Káríqtoma ketí tirunóbáqá máíye. min-náqá Póroe te-náqá íma máíye. ketí túwaraimma minnáe. Ítu Káríqtoni aúwaraimma kepí kémáíye. ketúgoma paá wáimanibo íbêqa Áánûqtuni áanikokaq itáíq-itaiq umá paá kémaune. ketí kúmiq-yataaqa wáitanama minnáyaba puyónúnamanibo keqtábá pukuráíye. ketúgoma íma pukuráimanibo wenaúgoma pukuráíye. miráipoana íbêqa ketúgoma paá wáíye. keqtábá kákaitana keqtábá pukuráíye. ²¹ Áánûqtuni paru-yátááqá íma paábaq kématuwaune. ámáan-ainapo Áánûqtun-aurakaq kateko umá máíyanama kanaaráq Ítu Káríqtoma pukáimma minná paátataaqtaba pukíné uráimiye.

3

¹ neginaagí Karétiaq-wayukao, keráwáqtábá Ítu Káríqtoma pukáitaq keráwáqtí túrakaq tiráátiraune. íbêqa náawaq keráwáqá mamá aíbôqnaaboqa káutikaiyo? ² kemá keráwáqá kímora-yataaqtaba timá tíméro. Áánûqtuni Aokaq-Áágómmá náaraq umáq matááo? ámáan-aimma wáráaqtaba matááo? ímiye. átê-wataama Ítu Káríqtoqtaba itáíq-itaiq okákénáq matááo? owé. ³ nôraq itaráq íbêqa neginaagí kéoo? áqnáabaq Áánûqtuni Aokaq-Áágóní áwáqnaa í-yátááqá matáamanibo íbêqa ámáan-aikaraq puí-yátáákáráq íyaq yauwéqma mirá íno? ⁴ naayóbáqá keráwápi ummaa-yátááqá páaq uráimma minná keráwáqá paá min-úmmáámá matááo? kemá túyánámmá itáunama keráwáqá paá-ummaama íma matááe. ⁵ nôraq itanawáq

Áánûqtuma keráwáqá wení Aokaq-Áágómá tiména keráwáqtí aúkáapi anón-awaameq-yataaqa tarôq uráiyó? keráwáqá ámáan-aikoni mayáimá máyáaqtaba mirá-uraiyo? Ímibo wení átê-wataama itéq anaaé wáraaqtabae téna mirá-uraiye.

6 Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí Áabaraaqtaba maará-tiraiye: “Áabaraama Áánûqtukaq itáíq-itaiq itanabóana Áánûqtun-aurakaq kateko umá máqe-uraine.” téna tiráine. 7 miráínaq keráwáqá aónainoe. yemá náayuwabi Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtoqma akoqnáá étama yemá Áabaraani árain-iyapoma mááe. 8 naayóbáqá Áánûqtuni agamatá-kánnáábí tiráine. Yéqtaaeo-wayukagaraq Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtoqma akoqnáá íyanama yeráwáqtábá Áánûqtuma téna “kateko-wáyúkáé” tîniye. miráitana naayóbáqá Áánûqtuma Áabaraamma timá ámikaine: “epíkémhá máqte-marabaq-wayukama íraqôniq umáyikanune.” téna Áánûqtuma Áabaraamma timá ámikaine. 9 Áabaraama Áánûqtukaq itáíq-itaiq kéitana Áánûqtuma wemmá íraqôniq umákaraine. móraiq umá máqtemma itáíq-itaiq o-káyúkámá Áánûqtuma íraqôniq umáyikaniye. 10 máqtemma ámáan-aikoni aménáápáqô kémae-kayukama yúyánápímmá téta “minnárake Áánûqtun-aurakaqa kateko umá mánunatae” tétama min-ámáán-áikómá yemmá yawááq-umayikaniye. Áánûqtuni agamatá-kánnáábí mirá kétéiye: “máqte-kayukama ámáan-aimma agamatá-kánnáábí wáin-aimma íma mútûq waráíyanama yemmá yawááq umáyikaniye” téna

agamatá-kánnáágó kétéye. ¹¹ ketáámá káonaunatae. móra-nakoma ámáan-aimma mútûq íma kanaarâq kéwaraiye. miráipoana ámáan-ainapo Áánûqtun-aurakaq móra-nakoma kateko umá íma kanaarâq aurániye. Áánûqtuni agamatá-kánnáábí ókaraq maará kétéye: “min-nákómá wení itáíq-itaiq í-yátááqnápó Áánûqtun-aurakaq kateko umá matúq-matuq umá mániye.” téna agamatá-kánnáábí kétéye. ¹² ámáan-aimma Ítukaq itáíq-itaiq í-yátááqtábámá íma wáiyé. móra-nakoma Mótetini ámáan-aimma íwarenama min-nákómá puíniye. ókaraqa agamatá-kánnáágómá maará kétéye: “móra-nakoma máqten-amaan-aimma mútûq warénama wemá kanaarâq aúwaraimma mayániye.” téna agamatá-kánnáágó kétéye.

¹³ ketáámá ámáan-aimma mútûq íma kanaarâq kéwaraunaboanataa Áánûqtuma keqotáámá yawááq kéumatikaiqtaae. miráimanibo keqotáámá íma yawááq-umatikena wemá Ítu Káríqtoma keqotááyábámá yawááq-umakaraiye. miráitana Ítu Káríqtoma keqotááyábá yawááq-i-naqa kaapaq-yátáq aúkáiye. minnýaba Áánûqtuni agamatá-kánnáábí maará kétéye: “móra-nakoma yaataq aráápenama wemá yawááq-i-nare.” téna kétéye.

¹⁴ miráitana Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq pukuráiye. wemá miráuraipoaq keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtuma Áabaraaqtaba timá akoqnáá umákaimma keráwákárâq kanaarâq mayánoe. miráitana Áánûqtu timá akoqnáá umákaimma áraimma pááq uráiye. minnýaba keráwáqá káonaae. abo Ítu Káríqtokaq keráwáqá itáíq-itaiq uráámma

keráwáqtôpaq Áánûqtuni Aokaq-Áágómá iráiyē.

¹⁵ itáaro. kaayaq-nákórátá móra-iyakaq marétama aamá timá yarúmaraiyanama káqo-nakoma óq-aimma íma maqmá aráápaino. wemá mi-kátáábíkē íma yaímma mayáino. ¹⁶ Áánûqtuma Áabaraate aamá timá yarútaimma mirá-uraiye. kanaaráq Áánûqtuma téna anaaékaqa íráqô-qtataaqa pááq íniye tiráiyē. mi timá akoqnáá umákai-qtataaqa Áabaraamma kámena wení iyápógarāq ámikaine. wemá máqte-noiyapoe ítiraine. wemá netuq-nóiyápóyábá ítiraine. ímiye. wemá paá kímora-iyapoyaba téna maará tiráine: “ení iyápóe” tiráine. min-iyápómá Ítu Káríqtoe. ¹⁷ ketáagon áaimma maará-uraiye. mi-kánááráqá Áánûqtuma Áabaraamma timá akoqnáá umákarai-kanaaraqa Mótetini ámáan-aimma íma wáqe-uraine. mi-kánáárákē ayáqtáá-kanaama (430 karitimaatimá) kóuraiye. mikákē Mótetini ámáan-aimma pááq uráiyē. mi-kánáámá pááq uráimma Áánûqtuma Áabaraate aamá timá akoqnáá uráimma íma waékáiyē. ¹⁸ ánibo Mótetini ámáan-aimma waráinapo keqtáámá kanaaráq ayúqtikenataama Áánûqtuma Áabarate timá yarútain-aikoma naayóbáq ánatagine iné. miráimanibo maamin-ámáán-áínápó íma kanaaráq káyuqtikaiqtae. ímibo keqtáámá paá Áánûqtuma Áabaraate aamá timá yarútaimma itáiq-itaiq í-nápó káyuqtikaiqtae.

¹⁹ abo nôraq itanawáq ámáan-aimma wáiyō? wemá maará-uraiye. kúmiq-yataakoni áaimma abarokáq tiráátinenataa mirá-uraiye. Ítu Káríqtoma pááq uráikaq min-ámáán-áímmá kéwáraunatae.

Áánûqtuma naayóbáqá timá akoqnáá umákarain-iyapoma Ítu Káríqtoe. Áánûqtuni kaqtó-wayukati yóyaupikekaraq min-ámáán-áímmá maa-márábí iráíye. Áánûqtuni kaqtó-wayukanapogaraq Mótetini óyaupikekaraq min-ámáán-áíkmá Áánûqtunopake kukéna waayúkáyôpaq iráíye. ²⁰ miráimanibo Áánûqtumo Áabaraate aamá timá yarúmaraitanama kaqtó-wayukanapo mi-kátáámá íma wáqe-uráíye. ímibo Áánûqtuma Áabaraamma wenóikaraq káonena timá ámikáíye. ²¹ miráitana ámáan-aikogaraq Áánûqtuma Áabaraama timá akoqnáá umákarain-aikogaraq namuroîq kéoyo? árainmma ímiye. miráimanibo keqtáámá ámáan-aikoma íma kanaaráq káyutikaíqtaae. ímibo ámáan-aikoma paá miráiniye. ²² ámáan-aikoma keqtáámá kékén-áímmá kétimatimiqtaae. kúmiq-yataakoma máqte-kayukama ánná kúyikaráíye. Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá minnáyaba kétiye. miráipoaqtaa ketáámá paá Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq kéeqtaama min-áúwáráíqtábá Áánûqtu Áabaraamma timá akoqnáá umákaraimma kanaaráq mayánúnatae.

²³ naayóbáqá Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq í-yátááqá íma pááq uráikaqa ámáan-aikoma ánná kútkaraiqtaae. ánibo ketáámá ánnábí máqetaa mi-kánáárákémmá áaimma átáma Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq kéunatae. ²⁴ owé. ámáan-aikoma ketáái kawáá-nákáá uréna ketáái tirááti-nakaa umáe kéwitana mi-kánááráqá Ítu Káríqtoma iráíye. mi-wágóní anaaékaqa Ítukaq itáíq-itaiq kéeqtaama Áánûqtun-aurakaq kateko-wáyúká máunatae. ²⁵ íbêqo Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq í-kánáámá wáipoana ámáan-

aikoma ókaraq ketáái kawáá-nákáá éna tirááti-nakaa umá íma máiye. ²⁶ abo itáíq-itaiq í-yátááqnápó Ítu Káríqtokaraq mórabi yagaroqtamá Áánûqtun-araaqa keráwáqá mááe. ²⁷ Ítukaq mórabi yagaroqtamá nommá perai-wáyúkámá wenáaimma kémayaae. ²⁸ miráipoana mi-máqté-káyúkámá mimóráíq umá mááe. Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq íma meyámmá máyáa-kaqto-wayukagaraq paá iyúwáa-kayukagaraq waagógáráq aaragógáráq máqtemma Ítu Káríqtomma mórabi yagaroqtamá mimóráíq umá mááe. ²⁹ Ítu Káríqtoni waayúkamo máeqa kanaaráq keráwáqá Áabaraani árain-iyapo-annama maéq Áánûqtuma Áabaraamma timá akoqnáá umákarain-auwaraimma mayánoe.

4

¹ kemá ókaraq timá-timenune. Íyápógoma maabumá máqe-urai-kanaaraqa wemá miráuma mayai-nákóráá umá máqe-uraiye. miráimanibo aboání máqte-qtataaqa wennáe. ² wemá paá kawáá-wáyúkágáráq anó-kayukagaraqti yiménáápáq máena aboámá timákaraina-kanaaraq wíno. ³ ketáágáráqá miráuma Áánûqtuni iyápóraa umá máeqtaama mi-kánááráqá máqtemma maa-márábín-ámáán-áíkoní aménáápáq máqe-uraunatae. ⁴ kanaagómá umágitanama Áánûqtuma wení áanikoma timákáraiye. aaragómá marákáitana Ítiráaeo-wayukati ámáan-aikoni aménáápáq máqe-uraiye. ⁵ mi-káyúkámá min-ámáán-áíkoní aménáápáké ayúqyikanena kukáiyé.

miráuraipoaqtaa ketáámá kanaaráq Áánûqtun-
 araaqa mánunatae. ⁶ íbêqa wení iyápó-annama
 mááe. miráitana Áánûqtuma wenáanikoni Aágomma
 timákáitana ketáái tíyaqnobaq min-Áágómá maará
 kétiye: “apááô, ketiboó” téna tirupiké kétiye.
⁷ miráitaq keráwáqá ókaraq mayaí-wáyúkaráá
 umá íma mááe. ímiye. keráwáqá wenáanimaare.
 ánibo keráwáqá Áánûqtuma tiwiráinaq wení
 iyápó-annama máeqa kanaaráq keráwáqá wení
 máqte-qtataaqa mayánoe. áanimma máiyana
 Áánûqtuma wení máqte-qtataaqa timíniye. ⁸ áraine.
 naayóbáqá keráwáqá Áánûqtuqtabama íma ítarepoaq
 maníkóní aménáápaq máqte-uraamanibo ⁹ íbêqa
 keráwáqá Áánûqtuqtaba kéitaae. abo kemá maará-
 tenuno keráwáqábá Áánûqtuma kéitaiye. nôraq
 itanawáq naayón-ámáán-áíqtábámá keráwáqá
 kétékaiyo? min-ámáán-áíkomá íma keráwáqá
 tíwáqnaa íniye. keqnáámmá ánná-mayairaa
 mayánéraq kéoo? ¹⁰ keráwáqá nôraq itaráq aokaq-
 yúpáámá aokaq-wíyóqtábábi kéqokeq-kanaayababi
 naayón-ámáán-áíkoqtábámá omáqá kémayao?
¹¹ keráwáqá kemmá ummaamá ketime. miráitaq
 ketúyánápímmá ketí mayaígómá keráwápí wáimma
 paátataakaa ínabo téq kétune. ¹² ketíbâtiwaayuo,
 kemá keráwákáq inaa-inaa kétune. minná kekáá
 umá ámáán-aipikemma ayúqtíkaraikaq máero.
 kemá Ítiráaeo-naqa ámáán-aipike ayúqtikaraimanibo
 keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama aati-aatimá ámáán-
 aikopike ayúqtíkaraane.

keráwáqá kemmá móra otaammá íkutikaraae.
¹³ naayóbáqá ketúgoma akoqnáá íuraimanibo kemá

ketí áqnáabaq-kanaama keráwápí átê-wataama timá tímikaune. minnýaba taákaq kémaraae. ¹⁴ kemá karímá kémayeqa keráwáqtí mayaígóní ámûraaq mamá túnnæ kámatikaunamanibo kemmá íma tinaaemma kéumatikaae. tibô íkamatikaraae. ímiye. mórama Áánûqtuni kaqtó-narabi Ítu Káríqtonabi wenamáárîq kawáá umákáinikaa umá kemmá keráwáqá kawáá umátíkaraae. ¹⁵ ketábá keráwáqtí timuqô marai-yátááqá náakaraq wáiyó? kemá abarokáq keráwáqtí íráqôn-aaigtaba kétune. minná keráwáqá keqtábá ôriq umá kétékaipoaq keráwáqtí túramma kubíqma kemmá timínóaa kétune. ¹⁶ nôraq íyo? íbêqa kemá keráwáqá arupú umá timá tímikaunaboaq kemá keráwáqtí namurowáq aúkáúnô? ¹⁷ áraine. yaímma-wayukama yemá keráwáqá íráqôn-aimma kétima-timeta keráwáqá timíqmí kéo. kemmá kétéweqtatuweq yeqtí yinaae waraígáae téta kéoe. ¹⁸ íráqôn-aimma káqowa-kaqowamma yíwáqnaa íyábá timá-yimenunataama minná kanaaráq íye. ánibo ketáá mórabi ímo maéqtaama min-ááímmá íma yúwáaro. ¹⁹ ketí pááqya-noiyapo, ókaraq kemmá tíqa kéena miráuma aaragómá iyápóma marakáné itana aíqa iníkáá umá tíqa kéíye. kemá tíqa í-yátááqá kémayaanana kanaaráq Ítu Káríqtoma keráwáqtí tíyaqnobaq wenáaimma pááq umá ánataniye. ²⁰ tirunô kemá keráwáqtê íma máune. kemá keráwáqtábá káqon-aimma ténáá kéune. íbêqa kemá keráwáqtí táaiqtaba taíbaq-tuyanamma kéitaune.

²¹ keráwáqá ámáan-aikoni aménáápáq mánaae tíya-kayukama íbêqa kemmá timá tíméro. keráwáqá ámáan-aimma íyaq kéitao? ²² agamatá-kánnáábí

minnýaba kėtiye. Áabaraani áanikoratama kaayaré. morá-inikoma paá-mayaima ánná-mayairaa matáin-inikoma móra-aanikomma marákáraiye. káqon-inimma áwîq-inikoma móra-aanikomma marákáraiye. ²³ paá-mayaima ánná-mayairaa matáin-inikomo marákárain-iyapoma minná anóama aaraukátí yáaikaqa marákáraine. ánibo káqon-inikomo marákárainimma minná anóama Áánûqtuma timá akoqnáá uráikaq marákáraine. ²⁴ waéqma itái-áímmá mi-kátáágóní áaimma wáiyeye. mi-kááyáq-ínikórátámá miráuma kaayaq-áímmá Áánûqtuma waayúkate timá yarúmakaine. mórama timá yarúmakain-aimma Táínai-anubake iráiyeye. min-áíkáké iyápó-annama paá-mayai ánná-mayairaa-kayukama auránoe. Égaama mi-wágóní awaaaméré. ²⁵ Táínai-anuma Arébiya-marupaq mikáq Mótetima ámáan-aimma matáine. Yérútáarebaq-wayukama íbêkaraq Mótetini ámáan-aikoni aménáápáqá ánná-mayai-wayukaraa umá máápoana Égaama yeqtí awaaaméré. íbêq-Yerutaarebaq wení awaaaméré. ²⁶ ánibo Térai Áabaraani áwîq-inikoma Ítu Káríqtokaq itáiq-itaiq o-káyúkátí yinóae. aúge-Yerutarebaqa wení awaaaméré. ²⁷ Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá maará kėtiye:

“aaragô, keráwáqá anaamoq-nóinímmá timuqá máráaqtaba anókaq ááyama tero. keráwáqá iyápóma marakáiyábá tíqa íuraipoaq timuqá máráaqtaba anókaq ááyama tero. paá máa-noinimma yeqtí iyápógoma yiwaiqá máa-noiniti-iyapoma uyátá-maqma taíbaq mánoe.”

téna kétiye. ²⁸ ketíbâtiwaayuo, keráwáqá Ááítekima Téraín áanikote móraiq kéoe. Áánûqtuma Áabaraamma timá akoqnáá umákaraiqtababoaq keráwáqá wení iyápó-annama káuraae. ²⁹ Égaani áanikoma aaraukáq-ááíkákémô marákárimma wemá naayóbáqá wenábâkoma Ááítekimma mamá táiq umákaraine. Ááítekimma Áánûqtuni Aágokake marákárine. minnáyaba Ááítekimma awaaómá awááguraine. íbêkaraq min-ááímmá paá wáiyé. minná mi-káyúkámá Mótetini ámáan-aiqtaba yúyánámmá ítáa-kayukama Ítukaq itáíq-itaiq iyábá yúyánámmá ítáa-kayukama kéyiwaagoe. ³⁰ Áánûqtuni agamatá-kánnáágó nóinaeq tíráiyo? maará kétiye: “ánná-mayairaa matáin-inikaraq áanikogaraq paábaq watuwaaó. áwîq-inikoni áanikoma wenamá min-íníkoní máqte-qtataaqa mayániye.” téna kétiye. ³¹ tíbâtiwaayuo, móraiq umá ketáámá paá ánná-mayairaa-mayai-inikoni áráaqa íma máunatae. ímibo ketáámá Ítuni waayúkatakaama áwîq-inikon-araaqa máunatae.

5

¹ Ítu Káríqtoma keqtáá naayón-ámáán-áípiké ayúqtíkaraiqtaae. ayúqtíkarai-kayukaraa umá paá máero. minnáyaba Ítuma máigaae téna kétiye. miráitana keráwáqtí ayúqtíkarai-qtataaqa yaqtóráaro. móra-wayukama yeqtí yímáan-aikoni aménáápáqá iyuwáiyata íma matiyúwáaro. ² ítáaro. kemá Póroma keráwáqá kétima-timune. ániibo keráwáqá iyuwáiyata káqo-yuma keráwáqtí túma

karáiyana kanaarác Ítu Káríqtoma íma kanaarác tíwáqnaa íniye. ³ keráwáqá máqtemma iyuwáiyata túmo karánómma kemá kékén-áímmá kétimatumune. máqten-amaan-aikoma Tálnai-anubaken-amaan-aimma mútûq íwareqa puínoe. ⁴ ánibo keráwáqá ámáan-aimma paá waráiyana Áánûqtun-aurakaq kateko umá íma auránoe. ímiye. paá mirá éqa Ítu Káríqtonopake Áánûqtuni paru-yátáápiké nékaq mánoe. ⁵ Aokaq-Áágóní akoqnáarake ketáá Ítukaq itáíq-itaiq umá yáqtoraananataa Áánûqtuma keqtaáyábá “kateko-wáyúkáé” tínîqtaba awé kéunatae. ⁶ ánibo ketáámá Ítu Káríqtogaraq mórabi yagaroqtamá maéqtaama aúmo karai-ááíkarác aúma íma karai-ááíkarác minná paátaare. ánibo Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq éqtaa tirummá amí-yátááqá minná anó-qtataare.

⁷ áqnáabaqa Ítukaq itáíq-itaiq uráamma minná kanaa urááe. náaraq umá mirá-uraiyo? ⁸ Áánûqtuma keráwáqá táayaraimma íbêqa keráwáqô wáráa-tuyanamma Áánûqtun-aaimma íma wáíye. ⁹ itáaro. yemá maará kéte: “pááqya-qtataaqa (yíqtima) kara-káyúkátí yammá agayaí-kánábí makáiyana yakómá itorániye. ¹⁰ miraráá umá móra-nakoma keráwáqatí túyánámmó mamá táíq i-nákóní áwîqa kemá íma ítaraunamanibo Áánûqtuma wemmá yawááq-umakaniye. keráwáqá ketê mórabi yagaroqtamá uyátárai-nakogaraq máapoana keráwáqatí túyánákómá ketí tiráátúnna-yataakaq yauwéqma yínoe. minnáraq túyánámmá kéitaune. ¹¹ yúma káráaro téq waayúkama kétimayimuno? aaqáo ímiye. mirá ítúnnayabawaq yemá

kemmá mamá íyaq táíq kéumatikaa? kemá abarokáq téq “túma káráaro” tenatamá Ítiráaeo-wayukama mi-kátáámá kaapaq-yáyábá íbêkaraq íma awétátuwanoe. ¹² yemá mi-káyúkámá keráwáqtí túyánámmá mamá táíq kéo-kayukama kemá yemmá maará timá-yimenaq kéune: “kenamáárîq keráwáqtí tíwáa-kakamma ko káráaro.” ténáá kéune.

¹³ ketíbâtiwaayuo, Áánûqtuma keráwáqá ayúqtíkaiqtae téna tááyaraiye. keqtáá ayúqtíkaraipoaq keráwáqtí tikaí-yátáákómá íma wáráaro. miráimanibo keráwáqá ayúqtíkaraipoaq wenáwáqnaa-wenawaqnaa umá weqtábá kákainna weqtábá kákainna oro.

¹⁴ máqten-amaan-aimma mórabi miráuma wáíye: “keráwáqá kenamáárîq tirummá oníkáá éraq mórariq umá keráwáqtí timakaq maíya-kayukama tirummá yíméro.”

miráuma wáíye. ¹⁵ miráimanibo keráwáqá keiyáá unítíqa téq ááiq éqa kanaaráq keráwáqá atéráaro. abo keráwáqá mútûq áíkuyo-kayukama máqtemma táíq umáginoe. ¹⁶ miráimanibo kemá maará téq

kétima-timune. keráwáqá Aokaq-Áágóní áaimma wáráaro. ánibo keráwáqá mirá éqa kanaaráq keráwáqtí túgoni akaí-yátááqá íma wáráaro.

¹⁷ ketáá káonaunatae. mi-tái-ááíkkómá Aokaq-Áágómmá mamá márúte yuwánéna kéíye. mi-kááyáq-wáígórátámá namuroîq kéoye. miráonaae tíya-qtataaqa aati-aatimá keráwáqá íma miráinoe. ¹⁸ keráwáqá Aokaq-Áágóní anaaémo waréqa keráwáqá ámaan-aikoni aménáápáq íma mánoe. ¹⁹ waayúkati táí-yaaimma áqá aónatukaae. wé maará kéíye. kebó-yátááqá táí-aaimma waátâ-yuyanamma

wáíye. ²⁰ óqtakakaraq yaatakáráq nunamummá tí-ááímmá kéte. uwaatagáán-ááímmá aá awáágî-yataaqa unítîqa tí-yátááqá kárún-aaimma tí-yátááqá áyámma í-yátááqá akáyáámmá tí-yátááqá we ánnáma mamá yataí-yátááqá ²¹ aúran-anna aí-yátááqá taíbaq aíbôq-nomma nai-yátááqá máqte-qtataakoma mirá kéoe. keqnáámmá kékén-áímmá kétima-timune. máqte-kayukama miran-ááímmô tarôq étama Áánûqtu yabíkái-marupaqa íma uwínoe. ²² miráimanibo Aokaq-Áágópíké maarán-ááímmá pááq kéíye. tirummá kéeqtaa timuqá kémareqtaa kaayoné-yátááqá tirunóbáqá wáíye. ²³ ketáámá túma pukáipaq awé kéunatae. íráqôniq kéunatae. arupú umáe kéuyunatae. itáíq-itaiq umá kéyaqtoraunatae. káqo-yuma tikaq múte kéyikaunatae. ketáái túgoni akaí-yátááqá kéyaqtoraunatae. min-íráqó-qtátááqtábámá aammá aúmatan-aaimma íma wáíye. ²⁴ máqtemma Ítu Káríqtoni waayúkama yemá táí-aaimma yetúgoni akaí-yátáákáráq kaapaq-yátáq arááparainikaa uráitataboata ókaraq íkéwaraae. ²⁵ ketáái aúgen-auwaraimma Aokaq-Áágótê yagaroqtamá wáíye. min-Áókáq-Áágómá Áánûqtuni waayúkama mamá aakaraakaq íno. ²⁶ ketáái tíwîqa íma múte yawíyataa ketáái túbâqawaayuma íyamma íma umáyikeqtaa yeqtábá íma koyukaayúmna ono.

6

¹ ketíbâqtiwaayuo, keráwáqá aónáiyana móra-nakoma kúmiq-yataariq í-náqá keráwáqá Ítu Káríqton-aaimma warané kéiya-kayukama kaayonébáké wemmá mamá arútáyakaaro.

keráwáqá máqtemma móra-mora-yuma kawáá umáyíkáaro. Tááqtaama keráwákáráq makáqma aónaiyabae. ² keráwáqá keráwáqtí tîbâqawaayuma ummaa-yátááqtábá kammáa kaíyaqa yíwáqnaa oro. mirán-ááikáké keráwáqá Ítu Káríqton-amaan-aaimma weqtábá kákainna weqtábá kákainna í-ááímmá kéwaraae. ³ ániibo móra-nakoma téna “kemmá anó-tiwiqa wáiyé” tînimaniibo wenáwíqa íma wáitana wetábá wenamáárîq kaaqaari kétiye. ⁴ ketáá móra-mora-yutaati mayaígómmá táí-mayaiyababi íráqô-mayaiyabiyo téqtaa maqmqá aónaanataao. mirá énama móra-nakoma wení mayaígómá íráqôniq itana wemá kanaaráq amuqá maréna káqo-nakoni mayaímá íma aónama yainániye. ⁵ máqte-kayukama móra-mora-yuma yeqtí mayaímá iyááqtâ kumá máyáaro.

⁶ móra-nakoma Áánûqtuni aammá warái-áímmá matáina-nakoma wení oótakake arááti-nakomma áwáqnaa umá amíno.

⁷ keráwáqá kaaqaari-túyánámmá waráabo. móra-nakoma Áánûqtumma kanaaráq íma makatíniye. nói-qtataarabi marabí uqmaráiyamma mimórá-yátááqá utániye. ⁸ itáaro. uqmakáa-kanaagaraq aáwaqa ábu kaí-kánáágómá miraráá kéiyé. abo móra-nakoma wenaúgoni akaí-yátááqá warénama wení aqtó-kánááráqá puí-yátááqá mayániye. ániibo móra-nakoma Aokaq-Áágóní akaí-yátááqá warénama aqtó-kánááráqá matúq-matuq umá máí-auwaraimma mayániye. ⁹ miráinaqtaa ketáámá íráqôn-aaimma waráiyábámá íma tîbôkariq ónátae. minnáyaba íma tîbô kégaitanama anaaékaqa íráqô-meyamma mayánúnatae. ¹⁰ miráinaqtaa ketáámá

aammá abáá éqtaama kanaaráq ketáámá máqte-kayukaraq íraqôniq umáyíkáánataao. anó-qtataaqa wáipoaq keqtíbâqawaayuma Ítu Káríqtoqtaba áqnábariq miráráá umáyíkáánataao.

aqtó-áímmá

¹¹ kemá kanamáárîq anón-aubama keráwáqtôpaq ketiyáánapo awaaméqá umá agamaráunama aónaaro. ¹² mi-káyúkámá keráwáqtí túma karánáae téta yemá nôraq itatawáq akoqnáá kéoo? yemá paá waayúkati yúrikaqa anón-iwiqa mayánáae téta kéte. Ítiráaeo-wayukama yemá ikatíq kéeta Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq pukái-nakomma itáíq-itaiq umá waráánataama minnýaba tú-tiqa iyábááé téta yemá ikéyikaiye. ¹³ miráitata yemá keráwáqtí túma keréta keráwáqá uyátetaboata kanaaráq yíwîqa múte yauwínoe. ábo yemá yúma káráa-kayukama yenamáárîq mútûq-amaanaimma íma kéwaraae. ¹⁴ aaqibo kemá káqo-qtataakoni áwîqa íma múte yauyónúnamanibo Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq pukáitapoaq wenáwîqa wenamáa múte yauyónúne. miráipoana maa-márábín-ááímmá pukái-qtataakoraa umá túyánápi wáiyee. kemá maa-márábí-káyúkátí yúrikaqa miráuma tikaí-yátááqtábámá pukái-nakoraa kéune. ¹⁵ aúma karáí-ááíkáráq aúma íkarai-aaikaraqa minná paátataaqiye. Áánûqtuma keqtáá mamá aúge-kayukama aútikaniqtaama minnáma anó-qtataaqiye. ¹⁶ minnýaba máqte-kayukama uyátá-maqma min-ánón-ámáán-áíkámmá kéwareta Áánûqtuni kaayoné-yátáákáráq wení paru-yátáákáráq yetê máqtemma Áánûqtuni árai-

kayukate waíno. ¹⁷ íbêkaraq anaaékaraq móra-
nakoma móragaraq ummaa-yátááqá kemmá íma
timíno. ketúraq abumá wáena máqte-kayukama
kéyiraatimma minnâ kemá Ítu Káríqtoni mayái-
náqúne. ¹⁸ ketíbâtiwaayuo, ketáái uyátárai-nakoma
Ítu Káríqtoma wení íraqô-qtataakoma keráwáqtê
waíno. miráuma waíno.
kemá Póroe.

áúgen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0cfeeb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84